

KALMARUNIONEN

- fortalt af Pia Sigmund (19:10). Læringsmateriale udarbejdet af Lars Allan Haakonsen
Copyright® Fortælle Tid ApS. Dette undervisningsmateriale er ophavsretligt beskyttet og må alene anvendes af
Fortælle Tid's abonnenter.

Fag: Historie

Fase: Melletrin

Forløbet er estimeret til 3-4 undervisningstimer.

Forslag til undervisnings-/læringsmål

- * At eleverne kan finde og præsentere viden om historiske personer.
- * At eleverne kan fortælle om kanonpunktet Kalmarunionen.
- * At eleverne kan lave en historiske fortælling om kroningsfesten i 1397 på Kalmar Slot.

Fælles mål til dette forløb

Der arbejdes med de opstillede forslag til undervisnings- og læringsmål, der tager udgangspunkt i kompetenceområderne:

Kronologi og sammenhæng – herunder færdigheds- og vidensmål indenfor "Historiekanonen".

Kildearbejde – herunder færdigheds- og vidensmål indenfor "Kildeanalyse".

Historiebrug – herunder færdigheds- og vidensmål indenfor "Konstruktion og historiske fortællinger"

Lærer/vikarvejledning

Undervisningsmaterialet til denne fortælling er udformet så enkelt som muligt, så du kan bruge det direkte i din undervisning. Materialet kan inddeles i et før, under og efter klassen har hørt fortællingen. Endvidere kan du i vejledningens afsnit "Baggrundsmateriale til læreren" blive klædt bedre på rent historiefagligt.

Før fortællingen:

I fortællingen omtales en del forskellige historiske personer. Det kan være svært at holde styr på skotske prinsesser og forskellige regenter, så derfor kan eleverne "skygge" en person. Fordel disse seks personer blandt eleverne: Margrete I, Bugislav (også kaldet Erik af Pommern), Kong Albrecht af Sverige, Katarina af Pommern, [Philippa](#) og Christoffer af Bayern. Giv samtidig eleverne elevark 1, så de under fortællingen kan notere de oplysninger de får om "deres" person. For nogle elever vil det dog tage megen opmærksomhed at skygge en person, og I kan så med fordel se historien uden opgaver og så introducere skyggeopgaven og se historien igen.

Under fortællingen:

Eleverne laver noter om den person, de skal "skygge". På den måde skærpes elevernes fokus på at lytte til fortællingen.

Efter fortællingen:

Eleverne skal nu finde supplerende oplysninger om deres person. Denne viden skal de bruge til at lave et *badge/ID-kort* (se eksempel på elevarket). Til dette kan <https://bighugelabs.com/badge.php> bruges. Afslutningsvis sammenlignes elevernes kort og der samtales om, hvilken relation man har til hinandens kort/personer.

På elevark 2 skal eleverne først se på, hvilke ting Erik og Katarina skulle lære. Eleverne kan også sammenligne dette med deres egen skoledag. Ellers skal der skrives en fortælling om kroningen af Erik af Pommern på slottet på Kalmar i 1397. Der findes mange [forskellige afbildninger](#) af denne fest, så lad eleverne

kigge på forskellige af disse, inden de laver en jeg-fortælling om, hvad der skete den juni-dag på Kalmar Slot. Efter Erik blev kronet lavede Margrete en slags huskeliste. På den kunne han læse, hvordan en konge skulle opføre sig. Sidste opgave handler om denne liste, for hvordan mon eleverne selv ville regere, hvis de fik magten?

Sidste elevark handler om pesten. Den frygtelige sygdom ramte Danmark flere gange i Middelalderen og i 1412 ramte den, sandsynligvis, også Margrete I. Selvom kilden er fra Frankrig og fra 1360'erne giver den et retvisende billede af sygdommen og ikke mindst, hvor smitsom den var. Sidste opgave er at skrive Margretes nekrolog. Næppe mange elever ved hvad dette er, så man kan med fordel se på de [nekrologer](#), der blev skrevet i forbindelse med [prins Henriks](#) død. Øvelsen sætter fokus på elevernes evne til at fremhæve de vigtigste begivenheder i Margretes liv. Det vil være oplagt at diskutere de forskellige nekrologer i klassen. Er der nogle ting, der var vigtigere end andre og hvorfor?

Hvis der er behov for at tilrette materialet til dine elever, kan du klikke [her](#) for at få det i wordformat. Det downloades direkte.

Baggrundsmateriale til læreren

Danmark var i starten af 1300-tallet et land i krise. Kongemordet på Erik Klipping i Finderup lade i 1286 kastede landet ud i adskillige magtkampe og væbnede konflikter. Konflikter i middelalderen var kostbare, da man ofte benyttede sig af lejesoldater. For en konge var der to muligheder for at skaffe penge: Han kunne enten hæve skatterne eller pantsætte land. Således blev kongemagten svagere og landet mindre, kulminerende i perioden 1332-1340, hvor Danmark ikke havde en konge og hvor al land var pantsat til to grever. Der var altså ikke meget, der tydede på, at Valdemar Atterdag ved sin død skulle aflevere et genrejst Danmark, som få år senere skulle blive centrum for ét af de største kongeriger i Europa. Valdemar Atterdag voksede op ved den tyske kejsers hof, og med støtte derfra blev han dansk konge i 1340. Systematisk og med stor handlekraft samlede han igen det pantsatte Danmark og genopbyggede kongemagten. Det var dog ikke kun på slagmarken folk døde.

I 1349/50 blev landet ramt af pesten. Den Sorte Død var en dødelig sygdom, der flere steder i Europa slog op imod 40 % af befolkningen ihjel. I Danmark kendes de eksakte tal ikke, men ud fra flere kilder ved man, at landet flere gange blev hårdt ramt.

Margrete blev født i 1353. Hun var den yngste af Valdemar Atterdags seks børn, hvoraf kun hende og søsteren Ingeborg overlevede barndommen. Da hun var seks år, blev hun forlovet med Haakon og senere gift. Da Valdemar Atterdag døde i 1375, var der lagt op til, at kongetronen skulle overgå til Albrecht af Mecklenburg. Han var søn af Margretes storesøster Ingeborg. Men Margrete havde andre tanker, idet hun ville have sin søn Oluf til magten. Flere af de mest magtfulde medlemmer af Rigsrådet blev lokket over på Olufs side af Margrete, som viste sig at være en klog og dygtig strateg. Derfor kunne Oluf indsættes som konge af Danmark og Norge – med Margrete og Haakon som formyndere for den mindreårige søn. Få år efter døde Haakon og i 1387 døde Oluf pludselig. Olufs død var en katastrofe for Margrete. Men igen viste hun sig som en stor strateg og blev udnævnt til *"fuldmægtig frue og husbond og det ganske rige Danmarks formynder"*.

I Sverige havde den siddende konge, Albrecht, ikke samme opbakning blandt stormændene som Margrete havde i Danmark, og da det kom til et stort slag ved Åsle i Sverige vandt hendes hær, og både Albrecht og dennes søn blev taget til fange. Sejren var total for Margrete, som dermed også havde magten over Sverige. Nu skulle Margretes magt stabiliseres og kongemagten sikres. De tre lande skulle have en konge. Valget faldt på den unge Bugislav af Pommern, som dog fik det noget mere danske navn Erik. Han blev kronet i juli 1397 på slottet i den svenske by Kalmar og med underskrivelsen af det såkaldte [unionsbrev](#) var Danmark, Norge og Sverige nu samlet under én konge – med Margrete som formynder for den unge Erik.

I 1412 døde Margrete, sandsynligvis af pest, på et skib ud for Flensborg havn, og Erik skulle stå på egne ben som konge over de tre riger. Det gik kort sagt af Pommern til. I 1434 opsigte det svenske rigsråd deres troskabsed til Erik og selvom han fik nedkæmpet dette oprør, blev han i 1439 afsat som unionskonge

og efterfulgt af Christoffer III af Bayern, der var søn af Eriks søster, Katarina, som vi i fortællingen også hører om. Kalmarunionen levede videre indtil 1523, hvor Sverige endegyldigt forlod unionen, men det er helt anden historie. Dog kan det nævnes, at DR-TV lavede en programrække kaldet [Den sorte skole](#), hvor en af udsendelserne handler om Det Stockholmske Blodbad. Udsendelsen varer 10 minutter og opsummerer fint Kalmarunionens historie. Denne og de andre udsendelser kan streames på [mitCFU](#).

KALMARUNIONEN - elevark 1:

Fag: Historie

Fase: Melletrin

Opgave 1: I fortællingen om Kalmarunionen hører du om en masse forskellige mennesker. Det kan være svært at bevare overblikket over, hvem der er hvem. Derfor skal du skygge én af disse personer. Når du får oplysninger om personen i fortællingen, skal du skrive disse ned. Bagefter skal du finde viden om personen i historiebøger eller på Internettet.

Min historiske person hedder:	
Det får jeg at vide om personen i fortællingen:	
Jeg har også fundet denne viden:	

Opgave 2: Du skal nu bruge disse oplysninger til at lave et badge/ID-kort til din person.

Opgave 3: Sammenlign dit badge med dine klassekammeraters. Er I i familie, venner eller måske endda dødsfjender?

Historiske personer

Valdemar Atterdag
Konge i Danmark i perioden 1340-75. I hans regeringstid blev landet igen samlet. Far til Margrete og Ingeborg. Fik flere børn, men de døde alle før de blev voksne. Valdemar Atterdag ligger i dag begravet i Sorø Klosterkirke.
Birthdate: 1320 på Sjælland

Konge af Danmark

KALMARUNIONEN - elevark 2:

Fag: Historie

Fase: Melletrin

Opgave 1: Selvom Erik og Katarina var søskende, var der alligevel forskel på, hvad de skulle lære. Erik blev oplært på Kalundborg Slot, mens Katarina blev sendt i et kloster i Sverige. Sammenlign deres "skemaer". Hvorfor tror du, at der var disse forskelle på, hvad de skulle lære? Skriv lidt om din egen skoledag og beskriv hvilke forskelle/ligheder der er mellem deres og din skoledag.

Eriks skoledag	Katarinas skoledag	Din skoledag
Ridning	Ridning	
Fægte og kampsport	Sy, brodere og synge	
Skrive og læse dansk, tysk, latin	Skrive og læse dansk, tysk og latin	

Opgave 2: Det er en juledag i 1397. Du er Erik af Pommern og det er din helt store dag. Du skal krones som konge af Danmark, Norge og Sverige. Dette skal ske på Kalmar Slot. Undersøg, hvad der skete på denne store dag og lav en *jeg-fortælling* om denne historiske begivenhed.

Kalmar Slot i det sydøstlige Sverige. Her blev der underskrevet en aftale om, at Danmark, Sverige og Norge skulle have den samme konge. Fotograf: Marie Sjödin, Pixabay.

Opgave 3: Margrete skrev en slags facitliste til Erik om, hvordan man skulle opføre sig som konge. Bl.a. stod der, at: *"Du skal være rolig og korrekt. Du skal passe på, hvad du siger. Du skal ikke sige noget i vrede, der kan skade dig, eller som andre senere kan bebrejde dig... Alle vegne, hvor du kommer frem, skal du lade folk hylde dig. Lad dem sværge, at de vil have dig som konge. Og at de vil gøre alt for dig, som de bør gøre for deres konge. Når de har sagt det, skal du love dem, at du vil sikre dem fred, lov og ret..."*

Hvad synes du om disse råd? Hvordan ville du opføre dig, hvis du var konge/dronning? Lav en 10 punkt liste på bagsiden af dette papir om, hvordan du ville opføre dig som regent.

KALMARUNIONEN - elevark 3:

Fag: Historie

Fase: Melletrin

Opgave 1: Op gennem middelalderen var pesten en frygtet og dødsensfarlig sygdom i det meste af Europa. Hele områder blev lagt øde, og i millionvis af mennesker mistede livet. Margrete I døde med al sandsynlighed også af denne frygtelige sygdom d. 28. oktober 1412. Nedenfor har en fransk læge, Guy de Chauliac, beskrevet sygdommen.

En beskrivelse af pestsygdom (1360'erne).

*Pesten begyndte hos os i januar og varede syv måneder. Den havde to faser. Den første varede to måneder med feber og blodspyt. Ofrene døde indenfor tre dage. Anden fase varede resten af perioden ud og patienter havde også her feber hele tiden. Dertil kom bylder. Og **karbunkler** slog ud i deres **ekstremiteter**, nemlig armhulen og lysken. Disse patienter døde indenfor fem dage. Sygdommen var ekstremt smitsom, særligt når der var blodspyt. Så den ene smittede den anden, ikke bare ved at være tæt på hinanden, men bare ved at udveksle blikke. Som en konsekvens døde mennesker uden hjælp og blev begravet uden præster.*

Mini-historie-ordbog

Karbunkler =

En slags betændelse i sår/bylder.

Ekstremiteter =

Kroppens ekstremiteter er arme, hænder, ben og fødder.

Hvordan beskrives pesten? Hvad menes der mon med, at pesten var så smitsom, at den smittede "... bare ved at udveksle blikke".

Opgave 2: Når berømte mennesker dør, skrives der ofte en nekrolog. I en sådan fremhæves tit kun de gode ting, som den afdøde var ansvarlig eller kendt for. Skriv en nekrolog over Margrete Is liv, hvor du beskriver alle de gode ting, hun gjorde.